

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs

Natura 2000-område nr. 51
Habitatområde H47

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs
Natura 2000-område nr. 51
Habitatområde H47

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram, Natura 2000-planer, Begtrup Vig, kystområder, Helgenæs.

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Lyseng Allé 1
8270 Højbjerg
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-161-0

ISBN nr.

978-87-7091-162-7

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Fejrup Klint på vestsiden af Helgenæs

Fotograf: Henriette Bjerregaard

Resume:

Natura 2000-plan for Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs (nr. 51). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier	9
Igangværende pleje og genopretning	11
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	12
<i>Vurdering af tilstand</i>	13
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	15
Målsætning	17
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	18
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	18
<i>Modstridende interesser</i>	19
Indsatsprogram	20
<i>Generelle retningslinjer</i>	21
<i>Konkrete retningslinjer</i>	22
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	23
Sammenhæng og synergi med vandplan	23
Strategisk miljøvurdering	24
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

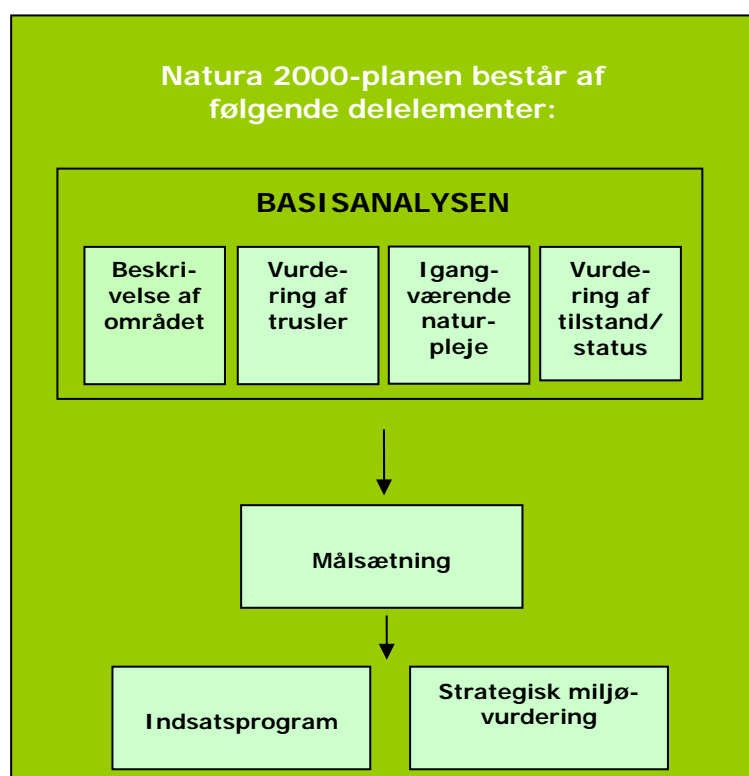
Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandoplandene Djursland og Århus Bugt, og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 1771 ha, hvoraf størstedelen er hav. Området afgrænses som vist på bilag 1. På Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk samt i figur 2 og

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Natura 2000 plan

bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område

Naturtyper:	Sandbanke (1110) Lagune (1150) Bugt (1160) Rev (1170) Strandvold med enårige planter (1210) Strandvold med flerårige planter (1220) Kystklint/klippe (1230)	Strandeng (1330) Grå/grøn klit (2130) Klithede (2140) Næringsrig sø (3150) Tørt kalksandsoverdrev (6120) Kalkoverdrev (6210) Surt overdrev (6230) Rigkær (7230)
Arter:	Stor vandsalamander (1166)	

Figur 2. Naturtyper og art, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Området strækker sig langs ca. 16 km af kysten fra Strands i nordkanten af Begtrup Vig til Lushage på den sydøstlige spids af Helgenæs. Vestkysten af Helgenæs fra Fejrurp til Ørby rummer stejle kystskrænter, og mellem Helgenæs og fastlandet ligger en smal landtange med fortidsmindet Dragsmur. På østsiden, mod Ebeltoft Vig er der kysthede på det flade marine forland neden for stenalderhavskrænten.

Både syd for Strands og ved Stavsøre på nordkysten af Helgenæs ligger store og landskabeligt meget værdifulde områder med hævet havbund og krumoddesystemer. De gamle hævede krumodder, der engang har lukket sig om lagunesøer, ligger i dag som en række lave volde parallelt med kysten.

Den marine del, der udgør ca. $\frac{3}{4}$ af habitatområdet, omfatter Begtrup Vig og den kystnære havnatur ud til 10 meter dybdekurven på vestsiden af Helgenæs.

Området er på landsiden udpeget for at beskytte en række naturtyper, hvoraf de betydeligste er overdrevs- og skræntvegetationen. De åbne skrænter og sydvestvendte overdrevsarealer har en karakteristisk flora indeholdende mange af de planter, der er knyttet til det relativt nedbørsfattige og solrige Storebæltsområde, stedvis med en særlig artsrig vegetation af regional eller national betydning.

Græsset kalkoverdrev ved Fejrup Klint. Foto: John Brandbyge.

Nord og øst for Sletterhage på sydspidsen af Helgenæs ligger kystskrænter og sandede overdrev, som hører til blandt de største samlede græslandsarealer i landet. Tørketålende græsvegetation på kalkrig sandbund findes på syd- og vestvendte skråninger på Helgenæs og her vokser en række sjældne arter, karakteristiske for overdrevs- og kystnaturen, f.eks. skærmpflanzen hjorterod, der her har sit eneste jyske voksested.

Store naturværdier knytter sig også til de mosaikagtige forekomster af strandeng, strandoverdrev, strandrørsump, laguner og rigkær ved Stavsøre og Strands. Her vokser en række sjældne, naturtypekarakteristiske arter som eng-ensian, baltisk ensian, leverurt, spidshale, strand-rødtop, søpryd, vejbred-vandaks og salep-gøgeurt. Ved Strands findes endvidere klithede og grå/grøn klit på vindomlejret sand langs kysten. Stor vandsalamander er registreret i enkelte af områdets vandhuller.

I de marine naturtyper som lavvandede bugter og vige, sandbanker samt rev er bundfaunasamfundene domineret af forskellige arter af muslinger og børsteorme. Der er en høj artsrigdom og generelt er bundfaunasamfundet relativt stabilt og udgør et godt fødegrundlag for fisk og fugle. Området rummer en række fladfiskearter og er et vigtigt opvækstområde for især rødspætte.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se www.naturstyrelsen.dk.

Natura 2000 plan

Natura 2000-området ligger i Syddjurs Kommune og indenfor hovedvandområderne Djursland og Århus Bugt.

Mosaik af strandeng og lagune ved Strands. Foto: Henriette Bjerregaard.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Næringsstofbelastning er en generel trussel mod de marine naturtyper i området. Næringsbelastningen favoriserer opblomstring af planktonalger i de øverste vandlag, som dermed skygger for den

Natura 2000 plan

bundhæftede vegetation. Dybdegrænsen for ålegræs er derfor her reduceret til 4,5 - 6,5 meter i forhold til en forventet reference for tilstanden på 8,6 meter.

Overslagsberegninger viser at luftbåren afsætning af kvælstof overskrider den lave ende af tålegrænseintervallet for hele arealet med sure overdrev, klithede samt grå/grøn klit. For kalkoverdrev, kalksandsoverdrev og rigkær er lave ende af tålegrænseintervallet delvist overskredet.

En del af overdrevene er randpåvirkede med gødningsstoffer fra de ovenfor liggende, dyrkede marker.

Arealreduktion/fragmentering. Ved tilgroning, gødskning og tilplantning m.v. er de oprindeligt mere sammenhængende naturområder i Natura 2000-området blevet splittet op, og artsrige forekomster har mistet forbindelsen med hinanden. Det gælder især for naturtyper som sure overdrev, kalkoverdrev og rigkær. Stor vandsalamander vurderes at være truet af fragmentering pga. for få egnede ynglevandhuller.

Tilgroning med træer og buske -herunder problemarten gyvel - er en trussel mod overdrevs- og klitnaturtyper. Problemet er størst på kalkoverdrev og sure overdrev. Lokalt er truslen fra tilgroning imødegået ved omfattende rydninger på overdrevsarealerne ved Klæbjerg og Sletterhage.

Invasive arter. Rynket rose er et problem på næsten alle naturtyper i området. Rynket rose er massivt tilstede og dermed især en trussel på klitnaturtyperne ved Strands og på strandvolde med énårige og flerårige planter i hele området.

Uhensigtsmæssig hydrologi. Udtørring af rigkær på grund af dræning og grøftning forringer visse steder naturtypens tilstand.

Hindring af landskabsdynamik Naturtypen kystklinter er afhængig af lejlighedsvis skred forårsaget af havet, hvilket sikrer et varieret naturindhold. Naturtyperne strandvold på stenede strande med én- og flerårig vegetation er afhængige af en naturligt dynamisk, ureguleret kystudvikling. Høfderne ud for de nordlige dele af kystskrænten på Helgenæs nedsætter lokalt den dynamiske kystudvikling med skred og dynamisk strandvoldsdannelse.

Utilstrækkelig beskyttelse Fiskeri med bundsløbende redskaber, hvorved der sker en fysisk ødelæggelse af den marine naturtype rev, dels ved fjernelse af bundflora og bundlevende dyr, og dels ved fjernelse af hårbund, sten og skaller, er en trussel mod denne naturtype og kan være en trussel mod de marine naturtyper sandbanke og bugt i området. Omfanget af det aktuelle fiskeri kendes ikke.

Tætte krat af Rynket rose er en trussel mod strand- og klitnaturtyperne ved Begtrup Vig. Foto: Henriette Bjerregaard.

Igangværende pleje og genopretning

Staten ejer i alt 191 ha i området, herunder et større areal på sydspidsen af Helgenæs. Her foregår der ved Sletterhage og Klæbjerg natur- og landskabspleje i form af kreaturgræsning og rydning af opvækst af vedplanter. Ved Dragsmur, ligeledes på statsejede arealer, er der pleje i form af slåning for at bekæmpe rynket rose og fåregræsning på strandheden ud mod Ebeltoft Vig.

Århus Amt har tidligere i forbindelse med naturplejen opsat kreaturhegn og indgået græsningsaftale på et meget værdifuldt overdrevsareal ved Fejrup Klint.

Der er i Natura 2000-området fredet ca. 45 ha fordelt på 3 fredninger. Ved Strands er der en 6 ha stor tilstandsfredning som bl.a. sikrer offentlighedens adgang og indeholder visse plejebestemmelser. Ved Ørby Klint er der en knap 20 ha stor tilstandsfredning, og omkring Dragsmur og Ryes Skanser er der fredet 19 ha med baggrund i kulturhistorie. De to sidstnævnte fredninger indeholder ingen plejebestemmelser.

Natura 2000 plan

Der er indgået græsningsaftaler (MVJ-aftaler) på ca. ¼ af arealet med beskyttede naturtyper i Natura 2000-området

En del af Natura 2000-området indgik i LIFE Nature-projektet "Restoration of Dry Grasslands in Denmark" (2004-2008). Der var heri planlagt rydning af busk- og træopvækst på ca. 33 ha. tilgroede overdrevarsarealer, repræsenterende de 3 overdrevsnaturtyper, surt overdrev, kalkoverdrev og kalksandsoverdrev. Rydningsaktiviteter i forbindelse med projektet er alene blevet gennemført på de statsejede arealer mellem Sletterhage og Lushage.

Areal i den nordlige del af Fejrurp Klint som henligger uden græsning og derfor hurtigt gror til i uigennemtrængelige krat af slåen, rose, havtorn og tjørn. Foto: John Brandbyge.

Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

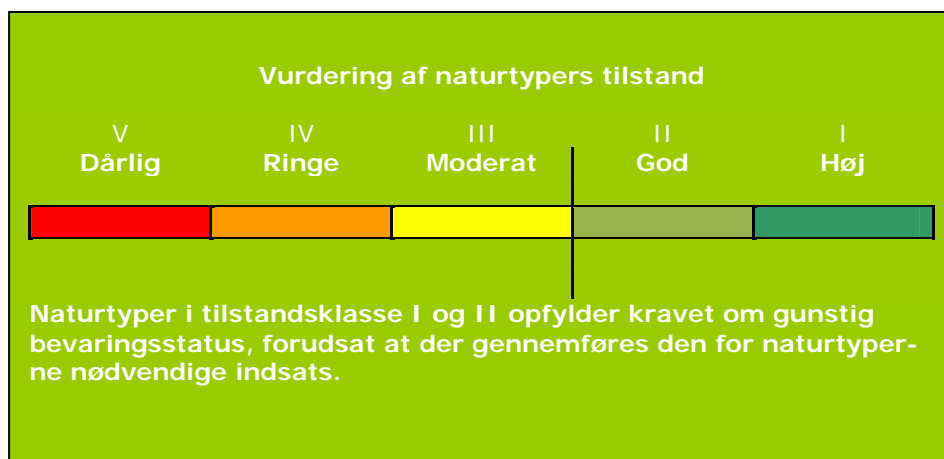
Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

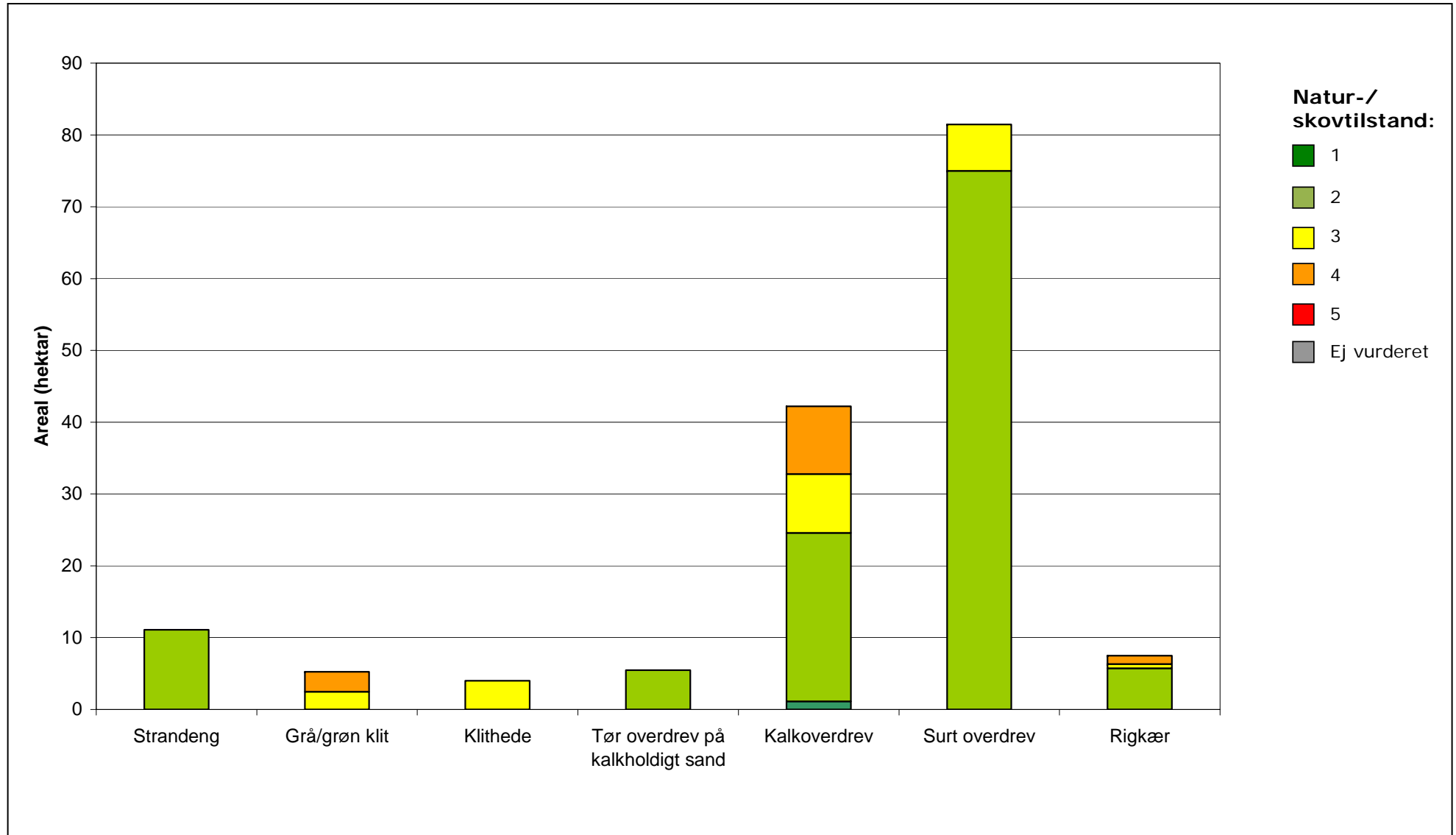
Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt i dels basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrofter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og træ Kronernes lagdeling i forskellige etager.

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist naturtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper.

Figur 4. Naturtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Hele strandengsarealet (11,1 ha) og hele arealet med tørt kalksands-overdrev (5,5 ha) er vurderet til at være tilstandsklasse II. For strandengsarealet er både arts- og strukturindeks i klasse II. For de tørre kalksandsoverdrev er fordelingen med hensyn til arts- og strukturindeks mere ujævn, idet halvdelen af arealet er i strukturklasse I og godt en fjerdedel af arealet er i artsklasse III.

Af klitnaturtyperne er Klithede (4,0 ha) vurderet til tilstandsklasse III. Grå/grøn klit (5,2 ha) ender ca. halvdelen af arealet i tilstandsklasse IV primært pga. et lavt artsindeks.

Med hensyn til kalkoverdrevene vurderes knap 80 % (33 ha) af arealet at være i naturtilstandsklasse III og IV, altså ugunstig bevaringsstatus. Også her trækker artsindekset ned, idet knap 1/3 arealet falder i tilstandsklasse IV.

Den overvejende del af de sure overdrev falder i tilstandsklasse II. Knap 10 % falder i tilstandsklasse III, hvilket hovedsageligt skyldes negativ indflydelse fra artsindekset.

Med hensyn til rigkær er 5,7 ha af i alt 7,5 ha vurderet til tilstandsklasse II. 0,6 ha er vurderet til tilstandsklasse III og 1,2 ha til klasse IV. Et meget velgræsset rigkær (2,0 ha) ved Strands opnår strukturindeks I.

En mindre andel af området små søer/vandhuller er kortlagt og tilstandsvurderet.

Ved denne kortlægning blev der registreret følgende:

3 vandhuller med naturtypen næringsrig sø. Naturtilstanden er vurderet til moderat (naturtilstand III) for 2 af forekomsterne og god (naturtilstand II) for 1 forekomst.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på www.naturstyrelsen.dk.

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og de aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Strandeng, da det meste af arealet er i drift, samt tørt kalksandsoverdrev, da skræntnaturen på en væsentlig del af arealet er naturligt lysåben og artsrig
- Stor vandsalamander da artens tilstand er gunstig i den kontinentale region.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Næringsrig sø pga. stor belastning med næringsstoffer.
- Sandbanker, bugter og rev på grund af stor belastning med næringsstoffer.
- Grå/grøn klit, klithede, sure overdrev og kalkoverdrev, da den lave ende af tålegrænseintervallet for N-belastning er overskredet helt eller delvist, og da der er problemer med tilgroning og invasive arter
- Kystnaturtyperne strandvold med énårige og strandvold med flerårige planter samt kystklint - på grund af tilgroning med invasive arter og reduceret dynamik
- Riggær, da der er problemer med tilgroning og invasive arter, og da den lave ende af tålegrænseintervallet for N-belastning er overskredet på godt 1/3 af arealet.

Prognosen er ukendt for:

- Lagune, da der ikke er foretaget kortlægning og tilstandsvurdering af denne naturtype

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte

naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

- *Det overordnede mål for området er: Begtrup Vig og havområderne ved Helgenæs har en god vandkvalitet og god naturtilstand samt en naturlig, dynamisk kystudvikling. De lysåbne naturtyper sikres en god-høj naturtilstand. Områdets artsrige rigkær og tørre kalksandsoverdrev prioriteres højt. Arealet med kalkoverdrev og sure overdrev øges og det tilstræbes, at der skabes større arealer med sammenhængende græsningsdrift.*

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Baggrund for den overordnede målsætning: I Natura 2000 området Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs er der specielt fokus på tørre kalksandsoverdrev, kalkoverdrev og sure overdrev samt rigkær som er truede naturtyper. Endvidere er områdets marine naturtyper af regional betydning.

Området indeholder et stort potentiale for udvidelse af arealet med kalkoverdrev og sure overdrev, og et begrænset grundlag for at øge arealet med rigkær. Udvidelserne af overdrevsnaturtyperne vil hovedsageligt ske når naturtilstanden gradvis forbedres på vedvarende græsarealer, som plejes hensigtsmæssigt.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Begtrup Vig og kystarealer ved Helgenæs:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal ud-*

- viklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.*
 - *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for stor vandsalamander stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for en stabil bestand.*
 - *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
 - *Tørre kalksandsoverdrev målsættes til høj naturtilstand (klasse I).*
 - *Rigkær med en speciel artsrig vegetation med mange sjældne planter, der er karakteristiske for naturtypen, målsættes til høj naturtilstand (klasse I). Arealet med rigkær øges på sigt med i størrelsesordenen 50 % (til ca. 11 ha), hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
 - *Velegnede ynglevandhuller for stor vandsalamander målsættes højt og plejes i overensstemmelse med bedst kendte viden om artens krav til vandhullerne.*
 - *Arealet med kalkoverdrev øges med i størrelsesordenen 20 % (til i alt ca. 50 ha), sure overdrev med i størrelsesordenen 10 % (til i alt ca. 90 ha), hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*

Målsætningerne for de enkelte naturtyper og arter er vist i bilag 2.

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Der er ikke konstateret modsatrettede naturinteresser mellem naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget i dette Natura 2000 område.

Artsrigt overdrev ved Klæbjerg på sydspidsen af Helgenæs. I baggrunden ses Nordsamsø. På trods af kreaturgræsningen var der i 2007 begyndende tilgroning med buske og høje urter, som truede forekomsten af en række lyskrævende, karakteristiske plantearter – f.eks. bakketidsel (indsat lille foto). Der er i 2008 foretaget rydning af krat som en del af LIFE overdrev-projektet (indsat lille foto taget fra samme position 2011). Foto: Lasse Werling.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunalbestyrelsernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i næringsrig sø, strandeng og rigkær.*
- 1.3 *De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.*
- 1.4 *Invasive arter som rynket rose og problemarter som gyvel bekæmpes og spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.*
- 1.5 *Der sikres så vidt muligt fri dynamik for strand- og kystna-*

turtyperne én- og flerårig vegetation på strandvolde samt kystklinter.

- 1.6 *For de marine naturtyper sandbanker, bugter og rev sikres det, at projekter og aktiviteter ikke skader lokaliteterne.*

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *Arealet af kalkoverdrev, sure overdrev og rigkær søges udvidet (se pkt. 4). Udvidelserne foretages om muligt sådan, at eksisterende forekomster udvides og sammenbindes.*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*
- 3.2 *Der sikres beskyttelse mod ødelæggelse af rev.*

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Arealet med rigkær søges øget med 25 % (til ca. 9 ha), hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- 4.2 *Arealerne med kalkoverdrev og sure overdrev søges øget med ca. 10 % (til henholdsvis ca. 46 og ca. 90 ha), hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*

Rigkæret - med hundredvis af blomstrende majgøgeurt - ved Strands Gunger er reduceret på grund af tilgroning med tagrør på ugræssede partier. Der er et stort potentiale for udvidelse af naturtypen på det ugræssede område. Foto: Lasse Werling.

Forslag til mulige virkemidler

Kommunerne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand. Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnatur-

typer eller levesteder for arter.

Planlagt indsats efter vandplanen, der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

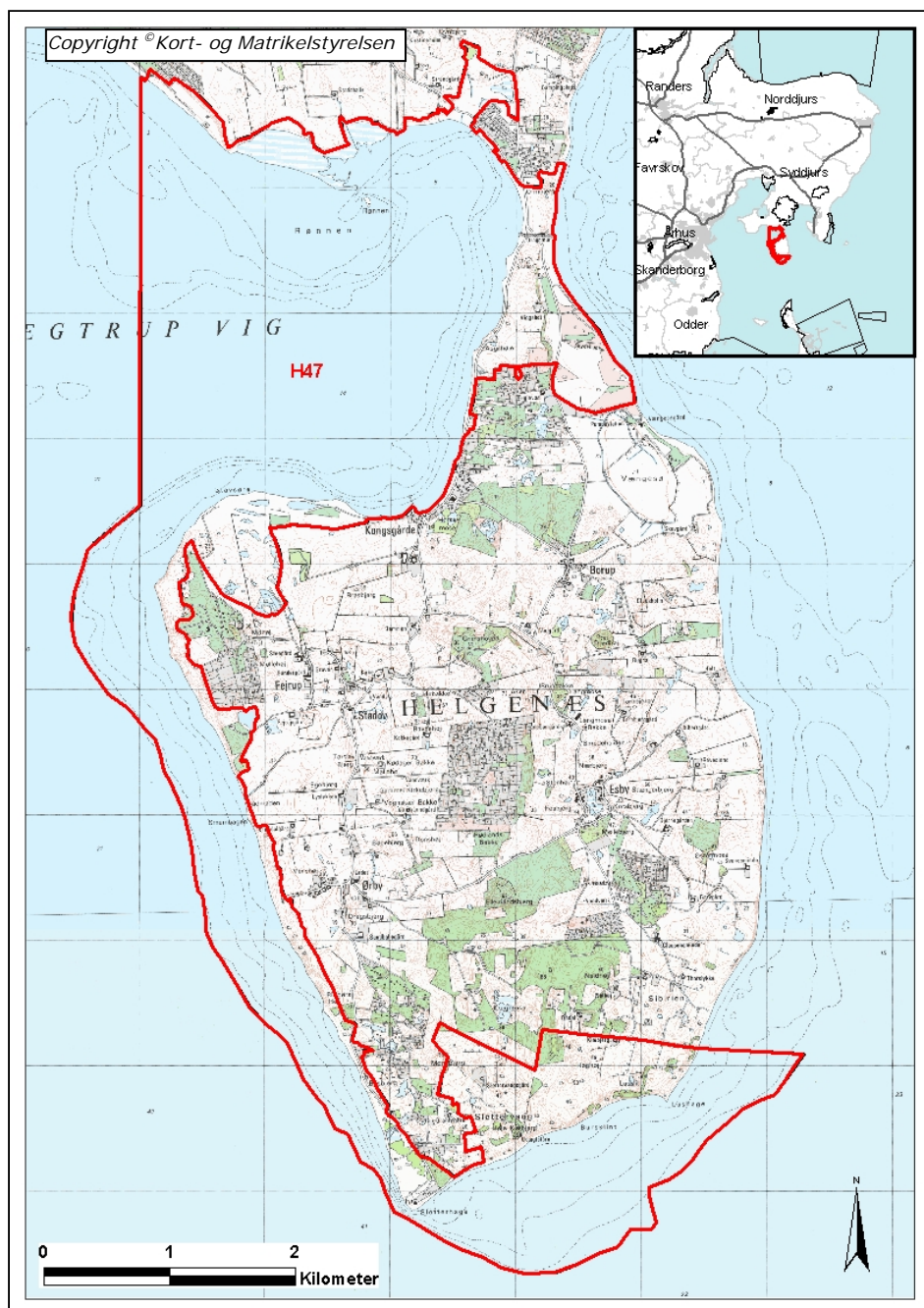
I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 51, Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs.

Veludviklet tørt kalksandsoverdrev på sydspidsen af Helgenæs – med karakteristiske arter som voldtician og blodrød storkenæb. I området vokser tusindvis af den sjældne knopnelike, der er karakterart for naturtypen (indsat lille foto). Foto: Lasse Werling

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H47 (rød afgrænsning). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning på oversigtskortet.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og forslag til mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i [Bilag 2](#) - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se www.naturstyrelsen.dk – under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Bilaget indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme

tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sorterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

**Bilag 4. Miljørapport for N 51 Begtrup Vig og kyst-
områder ved Helgenæs**

- kan læses på Naturstyrelsen hjemmeside, se
www.naturstyrelsen.dk under opslag om plan for dette Natura 2000-
område

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk